

9.

ISELOOMUSTAVAMAID KEELEVIGU

N.Y. EESTI TÄIENDUSKOOLI ÕPILASTE KIRJALIKES TÖIS

~~Teatav~~

Endastmõistetavalt ei ole paguluses üleskasvanud eesti õpilaste eesti keel nii puhas ja korrektne, nagu me seda näha sooviksime. Suurt mõju avaldab vastaval maal valitsev ~~keel~~ keel, mida õpilased kohalikus koolis iga päev õpivad.

Alljärgnevalt tahaksin tähelepanu juhtida iseloomustavatele keelevigadele, mis on esinenud N.Y. Eest Haridusseltsi Täienduskooli õpilaste kirjandites ja etteütlustes aastate jooksul. Näidetena on toodud ainult need keelevead, kus võib tähele panna ilmset inglise keele mõju. Sihi-likult on kõrvale jätud kõik tavalised juba kodumaal esinenud vead.

A. Välde.

Eesti keeles võivad nii häälikud kui silbid olla väga mitmesuguse kestuse ehk vältega. Häälikuil võib tähele panna kolm välтусjärku ehk vältet. Tegelikus keeleõpetuses on vajalik silmas pidada peamiselt nende häälikute välteid, mis on sõna (või sõnaosa) I ja II silbi vahelkohal. Nimetatud häälikute, s.o. sisehäälikute põhjal määratakse sõnade välteid. Välteid on kolm: 1) esimene ehk lühike,

2) teine ehk keskpikk ja

3) kolmas ehk ülipikk.

Siinsed eesti õpilased kuulevad ja kõnelevad iga päev rohkem inglise kui eesti keelt. Kuha välteid ei ole inglise keeles, siis tekitab õpilastele raskusi vältetest

arusaamine ja ka nende õige kirjapanemine.

Vaatleme üksikuid välteliste gruppe:

I. Esmavältelistes sõnades esinevad sisehäälikutena ühekordne vokaal, millele järgneb ühekordne konsomant (väl- ja arvatud k, p, t). Selle ühekordse vokaali kirjutavad õpilased kahekordselt:

Tema piisabatest tekkis järv (= pisaratest)

Maari andis kassile piima (= Mari)

Nad olid süggaval (= sügaval)

Samuti kirjutavad õpilased esmavältelise konsonandi kahekordselt:

Ta tullekstagasi (= tuleks).

Kuldnokk villistab (+ vilistab).

Me ellame Ameerikas (= elame)

Järvevana pommises ja läks ära (= pomises).

Anna hakkas tuba korristama ϕ = koristama).

II. ~~Tähtsena~~ kolmandavältelistes sõnades kirjutatakse eesti keeles pika vokaali järele k, p, t ühekordselt.

Wendes sõnades kirjutavad õpilased ka pika vokaali ekslikult ühekordselt :

Ema sütas lambi (= süütas).

Me räkisime tuttavast kingsepast (= rääkisime).

Ka teisevältelistes sõnades on õpilased kirjutanud ühekordse vokaali kahekordse asemele:

Mis tšna tehtud, on homme holeta (= hooleta)

Ma viibin heamelega järve ääres (= heameelega).

Kui ma saan sureks (= suureks).

Ema alati ragib mulle ϕ = räägib).

Süda täis, suu rägib ϕ = rägib)

Tädi hakkas kõgis keetma (köögis)

Poiss loeb ramatut (= raamatut).

III. Häälikud l, m, n ja s on kirjas kahekordsed nii II kui III v^{äl}tes, ainult hääldamisel tuleb v^{äl}dete erinevus esile. Õpilased kirjutavad tihti II v^{äl}te l, m, n ja s ühekordselt:

Eestlasi töötab kõige rohkem põlunduses (= pollunduses).

Liblikad ja usid on kadunud (= ussid).

Meile meeldisid numbrilaud ja pomid (= pommid).

Lapsed leidsid väikese kasipoja (= ~~passipoja~~).

Mets ka~~tt~~ vastu linulaulust (= linnulaulust).

Millal maksan meme vaeva (= memme).

Nad jõudsid õnnelikult koju ϕ = õnnelikult).

Nad ei kanatanud kahju (= kannatanud).

Ta oli väga õnetu (= õnnetu).

Poiss ei panud tähele (= pannud).

Õpilased nähtavasti kuulevad, et II v^{äl}de on l^{üh}em ja katsuvad seda ka kirjas m^{är}kida.

B. Väike algustäht.

Inglise ^{keele} eeskujul kirjutavad õpilased pühade ja kuude nimetused suure algustähega.

6. Juunil, 1918.a. Novembris, Tänavu on lumised Jõulud.

Eesti keeles ei kirjutata neid ^{30 me} suure algustähega.

Ka kirjanike pealkirjad tahetakse kõik sõnad kirjutada suure algustähtedega nagu inglise keeles kirjutatakse. (Minu Kiiraskäik Tädi ~~ja~~ juurde.)

C. Õ, ö, ä ja ü märkimine.

Inglise keele tähestikus puuduvate tähtede õ, ö, ä ja ü hääldamine teeb osa õpilastele teatavaid raskusi ja kirjutamisel nad ei tarvita õigaid tähti.

Ena pakub lapsele sööa (= süda).

Viida Juku ei upi (* õpi).

Pöödsin end hobuse seljas hoida (= pöödsin)

õ-o' kuigi märgid ei ole seadlaid v.a. lühelõuad

D. Sisseütleva käände lõpp.

Käändelõppude õpetamisel olen tähele pannud, et õpilased väga sageli kirjutavad sisseütleva käände lõpu vääriti, nimelt -sse asemel -se.

Linnud lendavad talveks lõunase.

Esitatud näidetest selgub, et kõige rohkem raskusi valmistab sõnaväldete - eesti keele omapära - märkimine kirjas.

Jäab ainult soovida, et eesti noorus kõneleks rohkem eesti keelt. Tegelik keele tarvitamine aitab kaasa erinevate

väldete tähelepanemiseks ja ja ühtlasi vältelõppude korrigeerimiseks.

L. Juku.

Iseloomustavamaid keelevigu
N.Y. Eesti Täienduskooli õpilaste kirjalikes töis.

Endastmõistetavalt ei ole paguluses üleskasvanud eesti õpilaste eesti keel nii puhas ja korrektne, nagu me seda näha sooviksime. Suurt mõju avaldab vastaval maal valitsev keel, mida õpilased kohalikus koolis iga päev õpivad.

Alljärgnevalt tahaksin tähelepanu juhtida iseloomustavatele keelevigadele, mis on esinenud N.Y. Eesti Haridusseltsi Täienduskooli õpilaste kirjandites ja etteütlustes aastate jooksul. Näidetena on toodud ainult need keelevead, kus võib tähele panna ilmset inglise keele mõju. Sihilikult on kõrvale jäetud kõik tavalised juba kodumaal esinenud vead.

A. Välde.

Eesti keeles võivad nii häälikud kui silbid olla väga mitmesuguse kestuse ehk vältega. Häälikuil võib tähele panna kolm välтусjärku ehk völdet. Tegelikus keeleõpetuses on vajalik silmas pidada peamiselt nende häälikute völdeid, mis on sõna (või sõnaosa) I ja II silbi vahel kohal. Nimetatud häälikute, s.o. sisehäälikute põhjal määratakse sõnade völded. Völdeid on kolm: 1) esimene ehk lühike,

2) teine ehk keskpikk ja

3) kolmas ehk ülipikk.

Siinsed eesti õpilased kuulevad ja kõnelevad iga päev rohkem inglise kui eesti keelt. Kuna völdeid ei ole inglise keeles, siis tekitab õpilastele raskusi völdetest arusaamine ja ka nende kirjapanemine.

Vaatleme üksikuid völdevigade gruppe:

I. Esmavöldtelistes sõnades esinevad sisehäälikutena ühekordne vokaal, millele järgneb ühekordne konsonant (välja arvatud k,p,t). Selle ühekordse vokaali kirjutavad õpilased kahekordselt:

Tema piisaratest tekkis järg (= pisaratest)

Maari andis kassile piima (= Mari)

Nad olid süüraaval (= sügaval)

Samuti kirjutavad õpilased esmavältelise konsonandi kahekordselt:

Ta tulleks tagasi (= tuleks).

Kuldnokk villistab (= vilistab).

Me ellame Ameerikas (= elame).

Järvevana pommises ja läks ära (= pomises).

Anna hakkas tuba korristama (= koristama).

II. Kolmandavältelistes sõnades kirjutatakse eesti keeles pika vokaali järele k, p, t ühekordselt. Nendes sõnades kirjutavad õpilased ka pika vokaali ekslikult ühekordselt:

Ema sütas lambi (= süütas).

Me räkisine tuttavast kingsepast (= rääkisime).

Ka teisevältelistes sõnades on õpilased kirjutanud ühekordse vokaali kahekordse asemele:

Mis täna tehtud, on homme holeta (= hooleta).

Ma viibin heameleaga järve ääres (= heameelega).

Kui ma saan sureks (= suureks).

Ema alati rägib mulle (= räägib).

Süda täis, suu rägib (= räägib).

Tädi hakkas kõgis keetma (= köögis).

Poiss loeb ramatut (= raamatut).

III. Häälikud l, m, n ja s on kirjas kahekordsed nii II kui III vältes, ainult hääldamisel tuleb vältete erinevus esile. Õpilased kirjutavad tihti II välte l, m, n ja s ühekordselt:

Eestlasi töötab kõige rohkem põlunduses (= põllunduses).

Liblikad ja usid on kadunud (= ussid).

Meile meeldisid numbrilaud ja pomid (= pommid).

Lapsed leidsid väikese kasipoja (= kassipoja).

Mets kajab vastu linulaulust (= linnulaulust).

Millal maksan meme vaeva (= memme).

Nad jõudsid õnelikult koju (= õnnelikult).

Nad ei kanatanud kahju (= kannatanud).

Ta oli väga õnetu (= õnnetu).

Poiss ei panud tähele (= pannud).

Õpilased nähtavasti kuulevad, et II välde on lühem ja katsuvad seda ka kirjas märkida.

B. Väike algustäht.

Inglise keele eeskujul kirjutavad õpilased pühade ja kuude nimetused suure algustähega.

6. Juunil, 1918. a. Novembris, Tänavu on lumised Jõulud.

Eesti keeles ei kirjutata neid sõnu suure algustähega. Ka kirjandite pealkirjad tahetakse kõik sõnad kirjutada suure algustähtedega nagu inglise keeles kirjutatakse. (Minu Külaskäik Tädi Juurde)

C. õ, ö, ä ja ü märkimine.

Inglise keele tähestikus puuduvate tähtede õ, ö, ä ja ü hääldamine teeb osa õpilasile teatavaid raskusi ja kirjutamisel nad ei tarvita õigeid tähti.

Emä pakub lapsele sööa (= süüa).

Mida Juku ei upi (= õpi).

Pöödsin end hobuse seljas hoida (= püüdsin).

D. Sisseütleva käände lõpp.

Käändelõppude õpetamisel olen tähele pannud, et õpilased väga sageli kirjutavad sisseütleva käände lõpu vääríti, nimelt -sse asemel -se.

Linnud lendavad talveks lõunase.

Esitatud näidetest selgub, et kõige rohkem raskusi valmistab sõnaväldete - eesti keele omapära - märkimine kirjas. Jääb ainult soovida, et eesti noorus kõneleks rohkem eesti keelt. Tegelik keele tarvitamine aitab kaasa erinevate väldete tähelepanemiseks ja ühtlasi vältevigade korrigeerimiseks.